

Լով՝ Ե. դարու արտասանութեան համար նշանակութիւն չունին:

ապու. Թիւն չունին:

Առանձին ուշադրութեան արժանի է մեր աշխարհագրական անուններու տառադարձու- Թիւնը՝ հին յոյն եւ հռովմայեցի հեղինակներու քով: Ասոնց մէջ — պարունակող բառերը Դժբախտաբար շատ չեն. ունինք միայն Կրէոստ = Καροδοῦστοι, Մնէոս = Μουσούρων, Ուտէ = Ωτηνη, Otene եւ Գոստոս = Γωσταγνη. սա- Կայն ասոնցմէ առաջինը ստորգ չէ թէ իրօք Կր- Դուքիւն կը համապատասխանէ. երկրորդը ուշ Ժամանակի բառ է ու հայերէնի — ձայնին լաւ վերջին երկուքը հայ- Կը համապատասխանէ. վերջին երկուքը հայ- Երէնի — ձայնին դէմ կը հանեն Թ. ասիկա ոչ Թէ անկանոնութիւն մ'է, այլ կը ներկայացնէ հայերէնի հնագոյն հնչումը: Յայտնի է որ հայ- Երէնի ձայնական օրէնքներու համաձայն՝ Ուտէ, Գոստոս ձեւերը կը ծագին հնագոյն *Ուտէ, *Գոստոս ձեւերէն (հմմտ. մանաւանդ Թիւնը):

ԳՐԱԴԱՐԱՆ:

Այսպէս ուրեմն ե գորու արտասանու-
թեան մէջ -- գրութեան - հնչումը ապահով
եւ հաստատ է:

Բ. ԱՅՄՈՒՆՍ

Հ. Յ. ԵՃԼՈՒԽԸՆ

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Խ Օ Ս Ա Կ Ա Ն

Dr. Anton Baumstark, Geschichte der syrischen Literatur mit Ausschluss der christlich-palästinischen Texte. Bonn, A. Marcus und E. Webers Verlag, 1922, 14 8°, S. XVI, 373.

und E. Webers Verlag, 1887.

Ասորական մատենագրութեան պատմութեան համար մինչեւ այսօր առձեռն ունէինք միայն W. Wright-ի եւ R. Duval-ի գործերը, որոնք իրենց համառօտութեան մէջ կը թողուին բաշխուիլ կէտեր, այնչափ աւելի որչափ ուշագրութիւն կը նուիրուէր այս քրիստոնեայ արեւելքի երբեմն այնպէս բարգաւաճ, բայց այժմ գրեթէ անհետանալու վրայ եղող ժողովրդեան մտաւոր ստեղծագործութեանց, մանաւանդ վերջերս, Գերման բանասիրութիւնը տակաւին հրապարակէր եկած նման աշխատութեամբ մը, խոյս տալով չէր եկած նման աշխատութեամբ մը, խոյս տալով աւելուլ իրենց նրբախնդիր հարցասիրութեամբ գործին զգուարութենէն:

Հակառակ ամեն դժուարութեանց կը ձեռնարկէ գործին A. Baumstark, որ իբրեւ ասորագէտ քաջամանօթ է գիտնական աշխարհի իւր ասորագան երկասիրութիւններով:

Պատմութիւն ասորական մատենագրութեան ընդարձակ հատոր մը կը գնէ մեր առջեւ Baumstark, ուր կ'ամփոփէ ասորական ճոխ գրականութիւնը չորրորդ դարէն սկսեալ մինչեւ ժէ դար, դուրս ձգելով միայն «բիստոնէական» պաղեստինեան բնագիրները, ուր իշխող լեզուն արաբէրէնն է։ Ուրախալի է ըսել, թէ յաջողած է բաղմահմուտ եւ ճարտար հեղինակին անձուկ էջերու մէջ խտացնել հարուստ գրականութիւն մը՝ քանասիրութեան պահանջած պայմաններով եւ ամենակատարեալ ձեւով։ Իւրաքանչիւր հեղինակի կեանքը, ժամանակը, գրութիւնները ներկայացուած են պայծառագոյն կերպով, մանրամասն եւ խղճամիտ յայտարարութեամբ աղբիւրներու, ուսկից առնուած են կենսագրական ծանօթութիւնները, ուր պահպանուած են ձեռագիրները, հրատարակուած եւ կամ թարգմանուած են գրական մնացորդները եւ կամ անոնց մասին լոյս տեսած են քննադատութիւններ։

[illegible]

Յատկապէս հետաքրքրական է երկասիրու-
թիւնս հայ մատենագրութեան պատմութեան
համար, որ իւր գոյութեան օրէն սկսեալ են-

Թարկուած ըլլալով ասորական ազդեցութեան, պահպանած է իւր ծոցը բազմաթիւ մնացորդներ ասորական գրականութենէն, որոնց շատերուն սկզբնագիրները կորսուած են եւ հայն է միայն վկայ անոնց գոյութեան: Բառամշտարկ զանց-չէ առած նշանակել իւրաքանչիւր տեղ հայերէն Թարգմանութիւնները, որչափ անոնք ծանօթ եղած են իրեն՝ ոչ հայերէնագէտին, հրատարակութեամբ: Դժբախտաբար իրեն անմատչելի մնացած են Մատենադարան Թարգմանութեանց նախնեաց եւ հայերէն Ձեռագրաց ցուցակները, ուր պիտի գտնէր մեծ թուով Թարգմանութիւններ ասորի հեղինակներու գրութեանց: Կարող էինք տալ ընդարձակ ցանկ մը այսպիսի Թարգմանութեանց, զոր վերապահելով ուրիշ առթի՝ կը յիշենք հոս միայն Եփրեմի Գործք Առաքելոցի, Եզեկիէլի տեսլեան մեկնութիւնները, Կցուրդքը, Զենոբ Գաղիւրեցւոյ 5 ճառերը, Գանիէլ Ասորւոյ Սաղմոսաց Մեկնութիւնը, Յակոբ Սրճեցւոյ 18 ճառերը, Իշաակեան կամ Յեշու քահանայի (= Abdišo barika † 1318) Գիրք ի վերայ բնութեան, Յովհ. Ոսկեբերանի Մեկնութիւն Յովհաննու (մէկ մասին) եւն, որոնք նկատի չեն առնուած Baumstarkէն:

Հ. Ն. ԱԿՈՆՏԱՆ

Ա Յ Ի Ե Ի Ա Յ Ի Բ

1. Ապուսայիդ բժիշկ: — Մեր բժշկական Մատենագրութեան մէջ իր Մարդակազմութեամբ միայն ծանօթ Ապուսայիդ բժիշկը, որուն վրայ նախ Արեւելքի (1889) եւ յետոյ Հանդէս Ամս.ի մէջ (1892, էջ 333—36) գեղեցիկ ուսումնասիրութիւն մը գրած է Դոկտ. Վ. Թորգոմեան, նոյն է Աբու-Նասր Սայիդ Բէն Աբի ալ-Խայի ալ-Մասիհի իրն իսա ալ Մուստաբբեր սարկաւագապետին հետ, որուն ասորերէն մէկ բժշկարանը կը ծանօթացնէ Ասքատ, Revue de l'Orient Chrétien, 1920—1921, էջ 205, զոր սակայն փոխանակ ԺԲ դարու՝ ԺԴ դարու գործ կը համարի:

Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ

2. «Պատմութիւն Եօթն Իմաստասիրաց», մատենին առաջին տպագրութիւնը 1696ին: — Հանդէս Ամսօրեայ 1921, էջ 481. «Պատմութիւն Եօթն Իմաստասիրաց հայ գրականութեան մէջ, վերնագրով ուսումնասիրութեան մէջ ըսուած էր Թէ՛ «Եօթն Իմաստասիրաց գիրքը», առաջին անգամ տպագրուած է 1693ին ի Կ. Պոլիս, եւ այս տպագրութենէն օրինակ մը կը գտնուի Երուսաղէմ Ս. Յակոբեանց վանքը ըստ Հ. Գ. Գալէմբեարեանի:

Որովհետեւ իմ «Յուցակ հայերէն տպագրութեանց», աշխատութեանս մէջ այդ թուականին այդ տպագրութիւնը իր կարգին անցած էր, հարկադրուեցայ Երուսաղէմի մատենադարանապետ Արժ. Մեսրոպ վարդապետ Նշանեանին գրել եւ մանրամասնութիւնը ուղել: Պատասխան ընդունեցայ Թէ 1693 թուականին Կ. Պոլիս տպագրուած այնպիսի գիրք մը գոյութիւն չունի Մատենադարանին մէջ, այլ 1696ին տպագրութիւնը կայ: Կ'երեւի թուականի սխալմունք մը եղած է կ'ըսէ, որով այդ գրքին Ա. տպագրութիւնն է 1696ին:

Մանգիստ, 21 Յունիս 1922:

ՏՐԴԱՏ ԵՊՍ. ՊԱԼԵԱՆ

ԼԵՆԻՆՍԻ ԶՈՒՅԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ՈՐՈՆՔ ԿԸ ԳՏՆՈՒՄ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԵՏԵՆԱԳՐԱՆԻ ՄԷՋ Ի ՎԵՆԱՆԵ

1794—1921

(Հարկաւորութիւն)

- ԲԱԳԻՆ. Օրաթերթ, Կ. Պոլիս 1911/12, թ. 1—7 (73—79): — 1912, 1—2 (968—969), տես նաեւ «Ազատամարտ», [156]
- ԲԱԳՈՒԻ. ԶԱՅՆ. Օրաթերթ, Բագու 1913—1914: — Ա. տարի, թ. 1—152: Բ. տարի, թ. 1—14: Կը շարունակուի «Գործ» անուամբ: [157]
- ԲԱԶՄԱՎԷՊ. Ամսագիր. Վենետիկ. 1843—1921 (Ա.—ՀԸ. տարի): [158]
- ԲԱՆԱՍԻՐ. Տասնօրեայ, Մագրաս (Հնդ.) 1848—1849: — Ուրիշք միայն 1849 (Բ. Հատոր), թ. 37—39: Պալաս, թ. 1—36: [159]